

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Membership rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cleveland \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cleveland \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Advertisements on agreement—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Member of the Federated Press

Glasovi iz nasebina

Pismo iz Kanade

Camloops, B. C., Canada. — Po dolgem času se želimo zopet oglašati iz te kanadske nasebine. Zimo smo imeli do danes še precej mlo, brez snega, bolj suho ko mokro. Danes zjutraj (14. dec.) je bilo najmrzljaje to jesen, štiri pod ničlo. Vse tako izgleda, da bomo imeli mrzle božične praznike. Delamo še precej stalno, zadnja dva meseca smo delali po pet dni na teden, s prvimi decembrom smo pa začeli po šest dni, menda zato, ker bomo imeli za božične praznike štiri dni prosto.

Več poročil sem že čital o nesrečni vožnji s tovornim avtom. V tisti nesreči je bil smrtno poškodovan moj prijatelj Peter Rade, s katerim sva se poznala od mladih let. Pokojni Peter je bil v Vancouverju. Na 6. novembra se je hotel vrniti v Prince George. Naključje je hotelo, da je našel nekakega šoferja, ki vozi grocerijo iz Vancouverja v Prince George, in se z njim odpeljal. Ker v kabini pri šoferju ni bilo prostora, se je zadovoljil z vožnjo na vrhu tovora. Z njim je bil tudi neki sopotnik po imenu Johanson. Med mestoma Boston Bar in Lyttonom je trok spodrsnil na nekem mostu in se prevrnil v potok. Rade-ta je tisti tovar pokopal pod seboj tako, da je nesrečnega voda zadušila. Sopotnik Johanson je ostal pri življenju, samo pobit je bil na rebrih. Šoferju in njegovemu pomočniku ni bilo nič.

To novico je prinesel časopis iz Lyttona dne 7. nov. Na zahtevo tamkajšnjih Slovencev in Hrvatov je bil pokojni pokopan v Prince Georgeu. Kot sem izvedel, je imel lep pogreb. Žal mi je, ker se ga nisem mogel udeležiti. Najskrajnejša hvala tamkajšnjim rojakom, ki so spremlili mojega prijatelja k večnemu počitku, pokojnemu prijatelju pa lep spomin.

Pokojni Rade zapušta brata v Canadi, sestro v USA, v starem kraju pa mater, brata in sestro. Moje iskreno sožalje!

Bliza se čas, ko mi poteče naročnina na Prosveto. Ker se bližajo božični prazniki in ker ima ob koncu leta vsakdo rad vse poravnano in tako tudi Prosveta, zato prilagam \$3 za obnovitev lista, ki poteče 20. dec. — Želim vselej praznike in srečno novo leto uredništvu in čitateljem Prosvete, posebno pa mojemu stricu Johnu Shterku v USA iz Vimola, Črnomelj.

Fr. Sterk.

Mir ljudem...

Sharon, Pa. — Prišli so dolgi zimski večeri in človek ne ve, kako bi jih porabil. Nekateri čitajo, drugi pa pišejo, da imamo kaj za čitati. Pogovarjamo se o tej in drugi stvari in tako mine večer za večerom. Bliza se tudi božič.

Kot v preteklosti, bodo tudi letos zvonili zvonovi in klicali verno ljudstvo v cerkve. Zopet bodo peli: mir ljudem na zemlji, ki so dobre volje. Toda ali

pa je temu tudi tako? Ne! Še tudi danes ni miru, še tudi letos niso dobre volje. Gotov pa sem, da si žele miru v Španiji in Čehoslovakiji, Kitajci in Japonci, Nemci in Italijani. Pa tudi v Ameriki bi marsikdo rad imel mir in bi bil dobre volje. Na milijone je ljudi, ki so preganjani radi dolgov, ker jih ne morejo plačati. Milijoni so slabe volje, ker nimajo, kar bi radi in kar bi morali imeti, to je hrano in obleko. Toda ni za vse tako. So ljudje, ki bodo na božični dan sedeli pri polni mizi in pili korenjak in šampanjec. Tem bodo peli: mir ljudem na zemlji, ki so dobre volje. Tako jim bo dobro, da se niti zmenili ne bodo, da je na milijone ljudi, ki nimajo niti najpotrebnejše hrane.

O, kdaj bo ubogi trpin deležen samo malo dobrot, katere imajo ti ljudje? Kako velika je razlika! Zadnja leta smo imeli lepo priliko, da bi si izboljšali svoj bedni položaj. Sedanja administracija nam je dala priložnost, da se organiziramo v unijah. Toda namesto, da bi se bili te priložnosti oprijeli z obema rokama, smo se je le z eno in še s tisto bolj slabo. Kako je delovno ljudstvo še nezavedno. Mnogo sem jih slišal, ki so rekli, da raje zapijejo tisti dolar, kot bi ga prispevali uniji. Mestno ško bi skupno nastopili ko brat z bratom pa se pričkam med sabo, češ ti si komunist in ti socialist, ti hodiš v cerkev in ti si brezve-rec, ti si demokrat in ti republikanec. Tako se pripravimo, kapitalisti se nam pa smejejo. Posledica je, da smo še vedno tam, kakor smo bili pred 20 leti. Ali ni to žalostno? Koliko časopisov in knjig smo že prečitali o tem, pa še se nismo nič naučili. John Lewis in William Green sta se precej zedinila glede koristi delavstva. Še bolj sta pa zedinjena glede lastnih interesov, to je da imata oba dobre stolčke in gorje tistemu, kateri bi jih skušal spodmakniti.

Japonci se pritožujejo, da jih vojna preveč stane. No, kdo jih pa sili, da se vojskujejo? Pravijo, da jih stane vsaka velika bomba dva tisoč dolarjev, ki jo vržejo na Kitajce, slednje pa stane še nekaj dolarjev, da zasujejo jamo, katero napravi bomba. Svet na glavo postavljeno. Jaz bi priporočal Japoncem, naj bi Kitajcem metali tisočake namesto bomb, pa bi bili Kitajci bolj veseli in tudi Japonci bi bili na boljšem jasu.

Letošnja lovska sezona je bila res izvrstna. Iz vseh krajev se sliši o uspehih in lovske sreči. Še naš Zidanšek je bil nekaj zajcev deležen, sedaj bo pa gotovo še srne. Ravno danes sem videl sliko v tujem časopisu, ki kaže tucate srn v ledenici. V njej imajo tudi Slovenci nekaj srn. Joe Godina, hišnik in bartender v Slovenskem domu, ima tam že eno spravljeno. On jo vsako leto podari SD, da napravijo prosto večerjo za vse posetnike Doma. Vsa čast temu lovcu. Kakor se sliši, bo omenje-

na večerja na Silvestrov večer. Tudi nekaj španskih dogodkov se je dogodilo v letošnji lovske sezoni. Povedal bom eno ali dve za lovce. Nekaj črne je šel na lov in imel srečo. Ko gre proti domu, ga ustavi lovske čuvaj in zahteva, naj pokaže lovsko dovoljenje. Ko je bilo to v redu, ga vpraša, naj pokaže plen. Iz torbe začne vleči ptice fazanskega plemena. Izvlekel je štiri. Čuvaj mu pojasni, da so te sorte tiči prepovedani, streljati se sme le samce in sicer ne več ko dva. Pravi, da bo moral plačati kazen. Pri črncu se veselje spremeni v žalost, ker je moral v zapor. Drugi je imel srečo s srnami. Ko ga dobi čuvaj, je imel že štiri. Vpraša ga, kako gre. Prav dobro, se odreže. Imam že štiri in dobil bi rad še eno, da bi imel predpisano kvoto. Čuvaj mu pojasni, da je predpisana kvota samo ena srna na lovca. Tudi njega je minilo veselje in se spremenilo v žalost. Zajci so bili letos pa tako hitri nog, da bodo prihodnje leto pršli nove pasmi, in sicer brez repa, ker smo jim vse repe odstranili.

Naš Zidanšek mi bo gotovo oprostil, če ga opominim na nekaj. On se bo še kesal, ker piše v Prosveti, kakšne dobrote uživa na potovanju. Lahko se zgodi, da se številni potovalnih zastopnikov pomnoži. Saj se kar oblikujemo, ko čitamo njegove dopise. Tudi nam dišijo mesene in krvave klobase, pečene kure in purani, ki so povrhu še z dobro kapljico zaliti. Omenja tudi same prijateljice. Več. Tone, malo smo ti nevoščljivi, malo pa tudi ne, saj na stara leta bi se prileglo človeku kaj boljšega. Torej le tako naprej, saj si še precej korenina pri svojih letih. In pri takih dobrotah še lahko dočakaš 99 ali pa 100 let.

V več nasebinah se mesarji pritožujejo radi slabe kupčije v tem času. Tudi naš mesar Trobentar se je precej kislo držal, pa ne vem ali radi kislih kumar ali valed tega, ker so mu lovci delali preglavice. Vendar pa je tudi on mož na mestu, ker gre tudi on včasih kakšnega dolgočasa spodbiti. Rad bi šel večkrat, pa mu čas ne dopušča. Tukajšnje tovarne zadnjih par tednov precej dobro obratujejo, da bo več evnika za božič. Trgovci so tudi vse lepote in dobrote izložili, da je bolj privlačno. Saj trgovci in industriji se dobro razumejo med seboj. — Vsem čitateljem Prosvete vesel božič in zdravo novo leto.

Frank Okorn.

V Michiganu groze manjšinskim strankam

Detroit. — Lažje in prijetnejše je sedeti pri peči, čitati liste in knjige ter premišljevati o tem in onem, kakor pa pisati dopise. In to posebno še, če se držeš malo pokritizirati, ker si takoj nakopiješ sovražnike brez potrebe (kajne, Barbič). Ako zapišeš resnico, se zameriš temu in onemu prijatelju, ako pa samo čitaš in misliš, je pa vse dobro.

Volitve so izpadle tako, kakor je večina glasovala. Zmagala sta dolar in oglaševanje. Blato, ki je letelo na vse strani, že pada nazaj. Prijema se tudi tistih, ki so ga metali, dobijo ga pa tudi oni, ki so pomagali do zmage. Važno za delavca je to, naj v bodo-

če pazi, da ne bo več metel svojega glasu proč, kakor se največkrat zgodi.

V Michiganu ima volilni odbor v načrtu, da legislatura sprejme strogo volilni zakon, po katerem bi nobena manjšinska stranka ne mogla priti na glasovnico, ako ni pri prejšnjih volitvah dobila predpisano število glasov. Vsaka taka stranka bi morala dobiti 10,000 podpisov, da bi zopet lahko prišla na glasovnico. Volilni odbor utemeljuje svoj zaključek s tem, da je glasovnica prevelika in da večina ne ve, kako bi glasovala. Ampak to ni resnica, ker so vse stranke označene s svojimi imeni in torej vsako lahko ve, za katero stranko ali kandidata hoče glasovati. Nejasno so le glasovnice, ki se tičejo ustavnih amendentov. Ti dodatki so navadno tako sestavljeni, da je gotovo mnogo volilcev, ki jih ne razumejo. V takem slučaju bo volilec storil veliko boljše, ako ne glasuje, ako ne ve zakaj.

Volilnemu odboru je deveta briga, koliko glasov dobi katere manjšinska stranka. Stvar je povsem jasna: nekaj kandidatov dolarske stranke ni bilo izvoljenih, pa so volilni odborniki prišli do zaključka, oziroma ti, ki dominirajo stranko, ako se briše z glasovnice osem ali devet strank, da bodo potem ti isti glasovi oddani za eno ali drugo kapitalistično stranko in zmaga bo lažja. Torej delavci, pozor, ne mečite več proč svojih glasov.

Kot izgleda, ni v Detroitu več novic, ker skoraj nihče ne piše o njih. Seveda, novice so, toda več je slabih ko dobrih, pa je seveda bolj diplomatsko, ako se o njih molči. In prosperiteta? O ja, ta je pa že blizu. Takoj po novem letu bodo po Michiganu zopet kokoši na mizi, samo tistih miz bo primanjkovalo, pa bomo že kako prestali.

Mary Bernik, 121.

Razne vesti iz Bridgeporta

Bridgeport, O. — Priredba kluba Forward št. 11 JSZ, ki se je vršila na 10. dec. na Blainu v prid klubu in Proletarcu, je povzročila izpadla, upoštevajoč razmere. Udeležba je bila prilijna. Precej so pomagali blainški rojaki Ilovcar, Surdel, Zupantič, Vičič, Laportnik, Mihelič in Vitez. Priredbo je poselil tudi Androjanja. Hvala vsem, ki ste nam šli na roko in s tem pomagali do nadaljnjega obstoja Proletarcu.

Igralo je pet mladih fantov, od katerih je najmlajši 12 in najstarejši 17 let star. Vsi so člani SNPJ in spadajo k trem različnim društvom — št. 13, 562 in 640. Organizirali so se pred kratkim. Ako bodo ostali skupaj, bomo kmalu imeli dobro domačo godbo, ker so jim posetniki že sedaj dali priznanje.

Zadnje čase sem precej prehodil po okoliških nasebinah radi Ameriškega družinskega kole-darja. Dobil sem tudi nekaj naročnikov na Proletarca in Prosveto, med temi tudi nekaj novih na Prosveto, nekaterim pa naslov spremenil. Ako gre človek malo ven, vedno naleti na priliko v korist SNPJ ali delavskega gibanja; seveda pa jo je treba takoj porabiti. Kole-darjev sem razpečal več kot sem pričakoval. Moral sem jih še dvakrat ponovno naročiti. Se pač vidi, da nekateri znajo ceniti delavsko literaturo, čeprav so mizerne razmere. Seveda so tudi izjeme — kje pa niso?

Na 11. decembra sva z br. Josephom Skoffom iz Bartona, tajnikom društva 562 SNPJ, posetila sejo društva 54 na Glencoeu. Bila je njih letna seja, na kateri so izvolili ves stari odbor. Iz poročila tajnice je bilo razvidno, da niso nazadovale v članstvu, čeprav tam ni še več let nobenega dela. Par članov je vzel prestopne liste, ker so šli v druge kraje za kruhom. Namesto teh pa je tajnica Albina Kravanja predlagala nekaj novih v mladinski oddelci in s tem zamašila vrzel. Tam hodijo sobratje čez 20 milj daleč na delo.

Včasih je bila na Glencoeu zelo živahna, napredna nasebina. Bila je polna življenja, ko je več rogov obratovalo, danes, že mnogo let, pa je vse mrtvo. Nekdaj je v tej nasebini kopal premožni tudi Anton Garden, pomožni urednik Prosvete, Nace (Dalje na 3. strani.)

O socialistični morali

Hendrik de Man

(Nadaljevanje.)

V tem smislu lahko rečemo: biti bogat se prav tako malo sklada s socialistično zahtevo do posameznikov, kakor se revščina ne sklada z zahtevo, ki jo stavi socializem naupam družbi. Gotovo ne moremo delati odgovornega nobenega socialista, da je kot otrok staršev prišel premožen na svet kakor n. pr. Leon Blum, ali da je z dedščino prišel do velikega premoženja, kakor se je to dogodilo Avgustu Beblu. V tem primeru ne bomo presojali po tem, kaj je prejel, temveč, kako je prejeto porabil. Osnovno načelo v tem oziru, se mi zdi, da je že pred 40 leti postavil francoski protestantski socialist Paul Passy, ko je rekel: "Vi mislite, da napram bogatim ne smemo biti prestrog in da bi mi na njihovem mestu prav tako ravnali? No, dobro, mogoče je, da bom jaz nekega dne imel neko premoženje. Če bom tedaj vse bogastvo obdržal zase, vas pooblašam, da mi rečete v obraz, da je vse moje krščanstvo laž in hinavščina." Dandanes bi Paul Passy ne užival več splošnega priznanja, če bi ravnal po svojih besedah.

Invendar živimo danes ne samo v razredni družbi, temveč v taki razredni družbi, ki jo pretresa najresnejša kriza. Stojimo sredi politične in socialne preobrazbe, kakršne še ni doživela svetovna zgodovina. To obvezuje vse, ki se bore za nov svet, da se odpovedo zadržanju in dejanjem, ki bi jih mogla istovetiti s silami in odnošaji starega sveta. Iz tega izvira neke obveznosti v socialnem obveščanju kako strogo jemljemo te obveze, zavisli od tega, v koliko hočemo, da nas bodo imeli ljudje za resne socialiste.

Popolnoma razumem nezaupljivost, da celo ogorčenje socialističnega delavca, ako vidi ženo vodilnega sodruga v kožuho, čigar cena presega vsoto njegovega celotnega zaslužka. So pa tudi druge stvari, na primer obiskovanje ponočnih dragih plesnih barov, namenjenih ometenju blazinanih bogatih krogov. To nasprotuje socialnemu okusu. Ne moremo si dobro predstavljati, da bi se kristjani prvih stoletij udeleževali zabav in razuzdanosti gornjih plasti propadajočega rimskega cesarstva. Ta sodba se nam zdi danes samo ob sebi razumljiva, ker vidimo zgodovinsko revolucionarno značaj boja tiste dobe med propadajočo kulturno lenuharstva in naslade in med radikalno nasprotnim naziranjem o oblikovanju življenja pri spodnjih družbenih plasteh. Da smo pa danes sredi nič manj odločilnega in radikalnega nasprotja med razredi in različnimi pojmovanji kulture, tega se mnogo socialistov dandanes ne zaveda dovolj močno in jasno.

Posebno zaupno razmerje, ki združuje organizirano delavstvo z njegovimi funkcionarji, povečuje pomen osebnega zgleda, ki naj ga dajejo funkcionarji s svojim življenjem.

Izvrševanje raznih funkcij zahteva dandanes stalen stik z zastopniki drugih plasti in strank. V početkih socialističnega gibanja je po večini družabni bojkot z meščanske strani poskrbel za to, da ni prišlo do bolj osebnih stikov. Ščasoma je ta bojkot prenehal z udeležbo pri ceremonijah in slovesnostih, kar smatrajo prizadetimi za izvrševanje svojih uradnih funkcij.

Z ozirom na učinek je pri tem precej vseeno, ali je to posamezniku v zabavo, ali mu je to žrtev, s katero more služiti stvari, ker na ta način lahko naveže in vzdržuje razne osebne stike, ki spadajo med vzrode podrobnega, vsakdanjega dela. Vsak socialistični poslanec ali župan ve tožiti, da mu velik del dragocene časa jemljejo take reprezentancijske obveznosti: obiski in protibiski, politične večerje, diplomatske čajanke, sprejemi, pogrebi, rojstni dnevi in jubileji, praznovanja vseh mogočih dogodkov, odkritja razstav in spomenikov, polaganje temeljev, slavnostni govori itd. Kakor se vsemu temu ne da izogniti, vendar je nevarno, da se prizadevi pri tem pomešati, da zanesajo v svoje vrste meščanske nazore, da se v svojih dušah odtujijo svoji sredini. Skratka, v vsem je tista nevarnost, ki jo je izrazil Anglež Sidney Webb za angleško delavsko gibanje: "Angleška aristokracija ne podkupuje delavskih voditeljev, temveč jih samo objema." (Konec prihodnj.)

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 19. decembra 1918)

Domače vesti. Slovenski vojniki v Franciji opisujejo svoje vtise na dan premirja. Fr. S. Tavčar, bivši gl. odbornik SNPJ, poroča iz Francije, da je dobil kroglo v nogo zadnji dan vojne.

Delavske vesti. Unije se pritožujejo o konfuziji, ki narašča s poplavljanjem industrij po demobiliziranih vojakihi.

Po svetovni vojni. Prvi nemški sovjetski kongres je odprl v Berlinu in sprejel je bil predlog, da kongres odstopi ustavodajni skupščini pravico sklepanja o formi vlade v Nemščini. Večinski socialisti so se združili z neodvisnimi socialisti in dobili so večino nad spretakovci, ki so zahtevali takojšnjo uvedbo proletarske diktature.

Sovjetska Rusija. Iz Varšave poročajo, da so se ostanki nemških čet v Rusiji pridružili boljševiški rdeči armadi.

Grupa piketov, članov avtne unije, pred tovarno Fisher Body Co., Flint, Mich.

Novice iz starega kraja

iz Primorja

Regulacija Reke
Trnovo, nov. 1938. — Načrti za regulacijo Reke, ki izvirajo izven območja nekdanje Notranjske, onkraj vasi Zabiče, in se izgubljajo v Skočjanski jami, se pri nas ne spominjajo alarmantnih vestí o regulaciji Reke v zgodnjem toku, kjer naj bi Zagorje posestvo ob Reki prepravila in tvorila ogromno jezero. Omenjeno Zagorje posestvo, last znane Deklevove družine, je bilo takrat cenjeno na 3 milijone lir. Vesti o regulaciji Reke so polagoma zapadle pozabnosti, dokler se niso pred leti spet pojavile. Tako je zdavnaj napovedana regulacija končno ležala iz besed v dejanje. Ni dolgo tega, ko smo na tem mestu poročali o inženirjih, ki so se pojavili na terenu in so zakoličili novo strugo. Pred kratkim pa so delavci nekdanjega italijanskega podjetja zasideli krampe in lopate v zemljo, da izkopljejo Reki novo strugo.

Z delom so pričeli ob gornjem toku Reke v neposredni bližini vasi Koseze pri Ilirski Bistrici, nadelež od sedanjih rečne struge ter v nadaljnjem odseku med Kosezami in Ilirsko Bistrico.

Pri Kosezah se kopanje nove struge vrši s pomočjo strojne naprave, žerjava na motorni pogon. Pri delu je zaposlenih veliko število delavcev in zgleda, da bo delo hitro napredovalo.

Struga bo, kot se domneva, široka 50 metrov in globoka 4 ter je projektirana čisto naravnost, namreč Koseze proti žel. progi. Stara struga bo prešla nekako pod železniškim mostom med Kosezami in Trnovem. Kako bo dalje potekala, ni znano, prav gotovo pa teka tudi po regulaciji pod današnjem "Zareškim mostom." Vemo le to, da bodo izražali vse številne ovirke, ki jih ima sedaj Reka med Kosezami in Trnovem tako, da bo imela voda hitrejši odtok in večji padec.

Predpriprave za regulacijo Reke so bile izvršene že pred nekaj leti, ko so odstranili nekaj umetnih jezov, last mlinarjev in žagarjev ob vodi. Tudi o tem je naš list svojačasno obširno poročal, saj je bilo z odstranitvijo teh jezov uničeno nekaj starih in starih mlinov in žag. Tako je na primer lastnik znanega Zemljakovega mlina in posestva Josip Valenčič dobil nekaj čez 100.000 lir odškodnine za uničenje mlina in druge naprave. Isto se je zgodilo z nekaterimi manjšimi mlini, ki so stali ob Zemljakovev višje ob vodi proti izviru. Počasi so tudi jez, ki je reguliral odtok vode v bivšem Spiljarjevemu mlinu in žagi v Kosezah, in je usmerjal del toka skozi samo pitliva in ozka, je ob deževju in povodnji povzročala v Kosezah veliko škodo.

Na koseških travnikih, nekoli-ko desno od dosedanje struge, je vse živo. Kam bodo z odkopanim materialom, ni znano. Lastniki zemljišča, po katerem bo tečela nova struga, pa bodo z regulacijo težko prizadeti. Ne samo, da bodo izgubili dobiček del zemljišč, ampak uničeni bodo tudi travniki in njive na obeh krajih struge. Kako bo z odškodninami, tega danes nihče ne ve.

Regulacijo bo na vsak način koristna za ves gornji tok Reke, klasi od izvira tja doli do Topolne. Reka je vsako leto ob jesenskem in spomladanskem deževju prestopila bregove, in zlasti od izvira do Bistrice povzročila na parcelah ob obeh bregovih precej škodo.

Včasih je v jeseni odnašala prave prideleke z njiv, odplavljala les, zemljo z njiv in travnikov. Med tem pa tudi izpodjedala bregova in razširjala svojo strugo.

go po mili volji. Drugod je spet naplavljal travnike in njive s prodrom, kosi lesa in dračjem. Veliko škodo je povzročila tudi posameznim mlinom, ki jih je včasih skoraj zalila. V Kosezah je večkrat razdrila cesto, most, udarila v hiše in gospodarska poslopja itd. Nekateri travniki so bili zaradi tega zelo močvirnati. Z regulacijo bo vse to odstranjeno in v tem oziru bo imel naš kmet precej koristi.

Za regulacijo Reke pride najbrže na vrsto tudi regulacija Bistrice.

Ta ima sicer kratek tok, ker se kmalu izliva v Reko, vendar povzroča v Bistrici precejšnjo škodo ob nalivih in ovira promet, ker preplavlja cesto na več krajih.

Tudi trnovski posestniki si o betajo od regulacije Reke precejšnje koristi. Struga teče sicer daleč od Trnova, vendar bo do lahko potem mislili na uspešno izsuševanje travnikov in njiv, ki ležijo med pivsko in reško cesto. Del teh travnikov je sedaj ob vsakem najmanjšem deževju stalno pod vodo, ne glede na to, da loči to obsežno zemljišče od Rečne struge železniški nasip, del razmeroma suhega zemljišča in cesta. S hitrejšim odtokom vode v strugi se bodo tudi zemljišča ob obeh bregovih bolj utrčila in polagoma tudi izsušila.

Kako bo z nadajnimi jezovi na Reki, od katerih je prvi na Topolcu, dalje pri Novaku, Brigovcu, v Bitnju, pri Josku, Lunju, Stružnikarju, Ambrožiču, Zagorju itd., ni znano. Morda bodo jezovi ostali, če bodo strugo povsod razširili, in kjer je potreba in možno tudi izravnali. V spodnjem toku se dolina itak zelo zoži, struga pa je ponekod tako globoka, da tudi v najhujši povodnji ne naredi na polju mnogo škode, ceste pa, ki gre skozi vzporedno s strugo, nikjer ne doseže.

Iz kakšnega fonda bodo izvršili to obsežno delo, ni znano, ni ti ne, na kolikšno vsoto so poračunani vsi stroški. Pri delu je zaposleno tudi lepo število domačih delavcev, ki bodo imeli letošnje jesen le nekaj zaslužka, kljub pičli plači.

Poplave na Goriškem

Veliki nalivi 28. in 29. nov. so povzročili na Goriškem ponekod večje poplave in znatno materialno škodo. Najhuje so bile prizadete industrijske naprave na Soči, ki bodo služile novim električnim hidrocentralam. Hudo so bila ponekod prizadeta tudi kmečka posestva po deželi.

Dne 29. nov. zjutraj je spričo nalivov Soča pričela naglo naraščati. Do opoldneva se je dvignila za 2 m nad normalo. V noči na 30. nov. pa je v bližini Podsele pri Sv. Luciji segla že kar 14 m nad svojo normalno stanje, tako da je bila brv, ki je zgrajena tam visoko čez reko, le še meter ali dva nad vodo. Pri Sv. Luciji je bilo v najresnejši nevarnosti jezovje, ki so ga že pričeli graditi, da bi z njim ustvarili umetno jezero v smeri proti Modrejkam in Bači. Na srečo so naprave vzdržale ogromni pritisk voda. Vendar pa je voda

ponekod zalila v skalo izvrtane kanale in odnesla večje množice orodja in stavbenega materiala. Tako je samo gradbenim podjetjem med Ajbo in Doblarji prizadejala za 300.000 lir škode. V spodnjem toku pa se je ponekod razlila po furlanski ravnini.

Tudi Bača, Idrija in Vipava so posebno močno narastle in ponekod prestopile bregove. Na cesti iz Idrije proti Podselu je Idrija naplavlila ogromne množice peska, tako da je bil promet za nekaj dni prekinjen. Šele večer je bil večji odtok delavcev čisto očistil prosto. V bližini Ledince pri Sempasu se je Lijak razlil čez kakih 10 ha njiv.

Dobrodošlo jezero in vsi kalitami okrog so se s podtalno vodo dopolnili do vrha. Jezero pod Rdečo skalo se je razlilo čez breg. Iz njega se je voda otekala v Lizertsko močvirje, kjer je poškodovala več osuševalnih naprav.

Na tržaški in istrski obali Jadrana pa je v terek in v noči na sredo divjal silen vihar. V Trstu so ogromni morskali valovi preplavili nekatere pomole. Voda se je razlila celo po trgu pred magistratom. V Cedadu so valovi vedno znova preplavljali cesto proti Tržiču, tako da je bil blokiran ves promet in se je moralo v Grljanu ustaviti nešteto avtomobilov, ki so bili na poti v Trst.

Vse večja pa je bila sila viharja v istrskih pristaniščih. V Pulju so valovi pritiskali ob pomole in obalo kakšnih 40 večjih in manjših ribarskih čolnov, da so se jim njihovi boki vdrli. Mnogo čolnov je bilo tako poškodovanih tudi v Rovinju in Fazani. V Rovinju so valovi odnesli ogromne množine bavljske, ki je bil pripravljen za prevoz na beneško stran. Le tam cenijo nastalo škodo na 250.000 lir. V Raškem kanalu je nasel na skale tovorni parnik "Proclida", ki bi moral tam natovoriti nekaj premoaga. Doselej ga še niso zvelikli s skal.

Ze naslednjega dne pa se je morje znova pomirilo. Tudi Soča in njeni pritoki so do četrtke spet upadli.

DROBNE NOVICE

Poroke. V Sežani se je poročil g. Marcel Maver z gđc. Danilo Trebečev, na Kontovelju g. Vladimir Stoka z gđc. Justino Stokovo, v Trstu pa zasebni uradnik Pavel Vouk z gđc. Pino Cerkenikovo in radiotelegrafist g. Boris Gržina z gđc. Plešničarjevo.

Nov grob. V Podragi pri Vipavi je pred dnevi umrla ga. Marija Furlanova, soproga znane in uglednega poselnika Josipa Furlana. Pred nekaj tedni je obbolela. Vest, da se je njeni hčerki Olgi pripetila nesreča, jo je tako pretresla, da jo je zadela srčna kap.

Na tržaški univerzi je bilo te dni večje število kandidatov promoviranih v trgovinskih in gospodarskih vedah. Med njimi so: Stanislav Trnovec iz Ljubljane, Rafael Kosovel in Drago Lesnjak iz Trsta.

V Postojni je bil te dni aretiran Srečko Vilhar, star 33 let in doma iz Gorice. Po 9 letih se je vrnil v svojo ožjo domovino. Z meje je bil odveden v Trst.

Pred goriškimi sodiščem je bil, kakor poroča "Gazetino", 27-letni Vencelav Bratuš iz Karla pri Kanalu obsojen pogojno za dobo pet let in 6 mesecev zapora, ker se ob pravem času ni prijavil k naboru.

Novi drogovi za zastave. Dne

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

Ziemberger je bil pa župan (ne oče) naprednega gibanja. Seveda je v tistih letih imel dosti pomoči v mladih fantih. Kje pa so danes? Nekateri so že mrtvi, drugi so se porazgubili, Garden je v Chicagu, stari Nace pa na Piney Forku objema in varuje peč v svoji kuči. In dasi je danes v tej nekdanji živahni nasebini vse mrtvo, nekateri kljub temu še vedno podpirajo napredne stvari. Par jih je naročenih na Proletarca, drugi na Prosveto. Njih društvo je pri Prosvetni matici in pri okrožni federaciji SNPJ.

Ko sva bila pri Albini Kravanji, je nama njen mož Tone povedal, da je dobil poročilo iz stare domovine, da je v vasi Soča pri Lupem njegovi sestri Mariji, po domače pri Blažu, vse pogorelo — hiša, dva hleva in vsa živina. Nekaj prej je to družino zadela še druga nesreča. Ko so fantje pobirali žarnice, ostale od svetovne vojne, je ena eksplozirala in sina te družine popolnoma osepila. Že tako jih tlačil fašizem, sedaj pa še ta nesreča. Drugi sestri, sosed, sta zgorela pa dva hleva in ves predelek. Žive v obupu. Kravanjevi so jim nekaj pomagali, kakor tudi nekateri drugi v Glencoeu, ampak tam so ljudje sami v zelo slabem položaju. Žele, da bi tej nesrečni družini priskočili na pomoč tudi drugi rojaki iz soške okolice, od kjer jih je veliko v tej deželi. Kravanjevi tukaj so še vedno pomagali vsaki dobri stvari, še vedno so bili v naprednih vrstah. Albina je vzorna tajnica pri društvu 54 že dolgo let. Ako bi rojaki iz soške okolice hoteli kaj pomagati, lahko pošljejo prispevke na podpisane (Bridgeport, RFD 1, Box 7), jaz pa jih bom oddal Antonu Kravanju, da jih pošlje na pristojno mesto. Imena prispevatevje bodo objavljena v Prosveti in Proletarcu, kjer je tudi objavljena prošnja.

Skoraj vedno poročam o novih strojih, ki jih instalirajo v premogovnikih. Raje bi poročal o klobasah, čeprav je to včasih suhoparno, nego pa o novih strojih, ki mečejo rudarje v vrste brezposelnih. Zadrjč sem poročal, da je v rovu Gaylord izgubilo delo 60% rudarjev. Kot so mi poročali, so sedaj začeli instalirati nove stroje tudi v Powhatan Pointu pri Powhatan Mining Co. Dotični rov je eden največjih v vzhodnem Ohiju. SNPJ ima tudi tam svojo postojanko in poznam večino članov. Vrste brezposelnih se bodo zopet množile. V tej okolici so vsi rovi omejili obrat na dva do tri dni.

27. nov. so v Podmelcu na Goriškem blagoslovili nov drog za zastavo, ki so ga postavile fašistične organizacije, v znamenje italijanskega značaja vasi. Danes pa bodo podobne fašistične svečanosti v Standrežu, Ločniku, Podgori, Pevmi, St. Mavru in Solkanu pri Gorici.

Požar. V Levpi pri Kanalu je nastal 22. nov. požar na posestvu Josipa Juga. Zaradi vetra se je ogenj s stanovanjske hiše razširil še na bližnje gospodarske poslopje. Vaščanom, ki so takoj prihitali na pomoč, je nazadnje uspelo izolirati ogenj. Jugu je napravil za 10.000 lir škodo.

dni v tednu, kar je položaj zopet zelo poslabšalo. Tovarniških delavcev je pa na tisoče brez dela. Večina teh ne bo v teh krajih nikdar več uposlena, ker tovarne izginjajo; nekatere nadomestijo oziroma modernizirajo s novimi stroji, druge bodo šle pa med starine.

Društvo 13 SNPJ bo imelo plesno zabavo na starega leta zvečer. Za ples bo igral v tej okolici znani Frank Kurent iz Piney Forka. Društvo vabi vse prijatelje in rojake, posebno pa člane, da posetijo to priredbo in se še enkrat pozabavajo ter skupno počakamo novo leto. Blagajna je izčrpana, valed česar se članstvo opozarja, da vsak po svoji moči pomaga, da bo priredba uspešna.

Leto 1938 se bliža koncu in zopet bomo eno leto starejši. Zaključili bomo račune o našem delu v tem letu, ki ni bilo z rožicami poslano. Naša dolžnost je, da si napravimo načrte za naše delo v bodočem letu 1939. Dela je dosti. Uspeh bomo imeli le, ako ga bomo vršili kooperativno; ako ne bo slednjega, bo naše delo, naše seje le nekakšna navada, kot je na primer kajenje tobaka, ne da bi rodilo kak rezultat.

Nace je omenil v svojem zadnjem dopisu, da rad čita moje dopise. Me veseli. Toda je tudi dosti takih, ki mislijo obratno. Naceta spodbujajo kot obrata in sodruga, ki kljub svoji visoki stopnji še vedno želi, da bi prišlo do spoznanja med delavsko maso in do njenega združenja proti našim izkoriščevalcem po vsem svetu. Nekateri pravijo, da nekateri preveč pišejo in da so z dopisi zastopali vedno eni in isti. Well, ako bi teh ne bilo, bi bile naše nasebline že pozabljene, ker ni namestnikov. In ravno tega tudi ni tako prijetno dopisati. Danes sem si ukradel zjutraj nekaj minut in potem zopet nekaj. Tudi v roke in noge me je zeblo, toda kjer je volja, tam se vse napravi. In več kot bo stvarnih dopisov ali člankov iz nasebina, bolj bo zanimiva Prosveta, bolj jo bodo čitali in lažje bo dobiti naročnike. Ker ne vem, če se bom v tem letu še kaj oglašal v Prosveti, želim vsemu članstvu SNPJ vesel božič in boljše novo leto, kakor tudi uredništvo in glavnemu odboru.

Joseph Snoy, 18.

Clevelandskim volilem

Cleveland, O. — V sredo, 21. decembra, bodo volilci v Clevelandu pri izrednih volitvah odločili, če se poveča mestna elektrarna za \$3.000.000 ali ne. Sedanja municipalna elektrarna, katere se sama vzdržuje in se nosi lepe dobičke mestu, zalaga s svojo elektriko 45.000 odjemalcev in obenem razsvetljuje ulice in mestna poslopja in še zdaleka ne odgovarja potrebam in razvoju mesta. Privatni elektrarski interesi, konsolidirani v Cleveland Electric Illuminating Co., vodijo srdito propagando proti povečanju mestne elektrarne. V lokalnem časopisu prinašajo cele strani plačanih oglasov, na volilce pa pošiljajo posebne pamflete. In kar je najbolj nesramno, je to, da družba pritiska na svoje uslužbence, da ji preskrbe naslove svojih prijateljev, katerim potem pišejo s podpisom uslužbenec in urgirajo, da volijo proti mestni elektrarni. Privatni interesi so tudi vložili proti referendumu in junkciji, seveda brez uspeha.

Zakaj privatni interesi nasprotujejo povečanju mestne elektrarne, povedo naslednje vrstice: V zadnjih 5 letih je Cleveland Electric Illuminating Co. plačala dividende svojim delničarjem v vsoti \$29.690.693. Newyorška kompanija po imenu North American Co., ki poseduje največ teh delnic, je prejela od zgorajšnje vsote \$19.600.000. Čedni profiti, kaj? Izračunano je, da na vsak plačan dolar za privatno elektriko ostane kompaniji 23c dobička. S povečanjem mestne elektrike bi se seveda privatni dobiček zmanjšal in to je, kar jih boli.

Sedaj pa pogledjmo cene elektrike. Mesto računa za 25 kilovatov elektrike 85c, med tem ko C. E. I. računa \$1. Za 50 kilovatov računa mesto \$1.55, privatna pa \$2. Za 75 kilovatov računa mesto \$2.18, privatna pa \$2.88 itd. Iz teh števil se prav

Veliki izdatki oboroževanja Francije

Agitacija za preklic pakta s Sirijo

Pariz, 17. dec. — Državna zbornica je bila pozvana, naj hitro odobri proračun za financiranje ojačanja oborožene sile. Debata o zunanji nevarnosti je bila odložena na zahtevo premierja Daladierja.

Paul Reynaud, finančni minister, je okrel opozicijo, ki je protestirala proti omejitvi debate o militarističnem proračunu. Dejal je, da se opozicija smešiš s svojimi protesti in postavljaj v slabo luč "parlamentarni režim" s svojo taktiko. Zbornico je pozval, naj ne odlašaj z odobritvijo proračuna, ki določa dodatno vsoto 40.000.000.000 frankov (okrog \$1.052.000.000) za financiranje oboroževanja. Skupna vsota, ki jo bo Francija potrošila za ojačanje svoje oborožene sile v prihodnjem letu, znaša čez dve milijardi dolarjev.

Senatni odsek za zunanje zadeve je zahteval preklic pogodbe med Francijo in Sirijo, sklenjene pred dvema letoma. Člani odseka so argumentirali, da pogodba ograža francoško interese v Sredozemlju. Pogodba, ki jo je Sirija ratificirala, ne pa Francija, je dala prvi predsednik, parlament in administracijo pod kontrolo domačinov.

Francoski general zapustil Prago

Likvidacija francoško-češke vojaške zveze

Praga, 17. dec. — General Eugen Faucher, šef francoške militaristične misle v Pragi, je večeraj odpotoval domov. Njegov odhod je bil poslednji odtiden znak likvidacije francoško-češkega militarističnega pakta, ki sta ga državi sklenili pred dvajsetimi leti. Češko-slovaška je imela biti v smislu tega pakta glavni člen francoškega "železnega obroča okrog Nemčije."

S solzami v očeh je general Faucher poljubil češko zastavo pred odhodom. Do kolodvora so ga spremljali general Syrový, vojni minister, in drugi visoki vladni uradniki. V času, ko se je nahajala češka republika v največji krizi, je imela oporo pri Faucherju. Pozneje, ko je premier Daladier na monarhski konferenci kapituliral pred Hitlerjem, je general Faucher dejal, da to obžaluje in da ga je sram, ker je Francija pustila češko republiko na cedilu.

Kdo je zmagal v Jugoslaviji?

Dr. Maček in vlada dolžita drug drugega sleparij

Beograd, Jugoslavija. — (Po vesteh v New York Times). — Volilni izid za vlado dr. Stojadinovića in dr. Korošca z dne 11. decembra ni tako slajen kot je prvotno poročala vlada. Poznejše uradno poročilo se glasi, da je lista vlade prejela 1.656.519 glasov, lista združene opozicije (dr. Maček) pa 1.336.823. Fašistična lista "Zbor" je prejela le 30.310 glasov in ne dobi nobenega mandata.

To pomeni, da vlada ni dobila tako velike večine kot je borbala prvotno. V resnici je vlada nazadovala od zadnjih volitev. Leta 1935 je Jevtičeva vlada prejela 1.746.982 glasov ali čez 60 odstotkov, Mačkov opozicijski blok pa 1.076.345 ali nekaj čez 37 odstotkov. Dr. Milan Stojadinović

lahko razgladi razliko v cenah in tudi, od kje privatni interesi dobe te velike profite. Ali hočete cenejšo elektriko? Seveda, da jo vsi hočemo, zato pa moramo iti v sredo na volišče in glasovati za povečanje mestne elektrarne! — Leo Poljak.

vič, ki je bil takrat v opoziciji, je z drugimi vred zahteval, naj vlada odstopi, ker je bila poražena. Jevtičeva vlada je res odstopila in tedaj je dr. Stojadinović prišel na krmilo.

Zdaj pa je Stojadinovičeva vlada dobila manj glasov (okrog 58%) kot prej Jevtičeva — ali bo torej podala ostavko, če hoče biti dosledna? Vlada pa ne misli odstopiti. Uradna deklaracija se glasi, da je večina volilcev Jugoslavije odobrila zunanjo politiko vlade (prijateljstvo z Nemčijo in Italijo) in na podlagi starega volilnega zakona si je vlada vzela 70 odstotkov vseh mandatov (okrog 300 poslancev) do čim opoziciji ostane samo 70 mandatov.

Dr. Maček in ostali voditelji opozicije pa izjavljajo, da so oni dobili večino ali vsaj polovico vseh glasov, ampak vlada jih je oneparila. Vlada mora odstopiti! Nasprotno pravi vlada, da je dr. Maček dobil večino v Hrvatski in Dalmaciji s terorizmom in goljufijami.

V Zagrebu so bile zadnje dni velike demonstracije, ko so praznovali veliko volilno zmago. Hrvatske zahtevajo, naj dr. Maček zdej skliče hrvatski sabor (zbornico) in okliče avtonomno hrvatsko vlado.

Green napadel Wagnerjev zakon in CIO

Chicago, 17. dec. — William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je pred člani Čikaškega ekonomskega kluba spet napadel Wagnerjev zakon in voditelje Kongresa industrijskih organizacij. Izjavil je, da bo njegova organizacija v prihodnjem sešedanju zahtevala amandiranje tega zakona in omejitve oblasti federalnega delavskega odbora, ki izvaja zakon. Pred člani kluba je nastopil tudi George H. Davis, predsednik Ameriške trgovske zbornice, ki je govoril v ališenem tonu kot Green. Oba sta grmela, da voditelji CIO podlagajo razredno sovražstvo in napadala Wagnerjev zakon, ki garantira delavcem pravico organiziranja in kolektivnega pogajanja.

Kitajska dobila 15 letal iz tujezemstva

Cungking, Kitajska, 17. dec. — Kitajska vlada je naznanila, da je dobila petnajst bojnih letal od Kitajcev, ki živijo v tujezemstvu. Štiri so prišla iz San Francisca, Cal., eno iz New Yorka, ostala pa iz Kanade in Kube. Poleg tega so v tujini živeči Kitajci v zadnjih mesecih prispevali čez milijon dolarjev za financiranje kitajskega odpora proti japonskim imperialistom. Neutrlni opazovalci pravijo, da ima Kitajska 175 bojnih letal, med temi 25 bombnikov in čez tristo lovskih letal.

Konferenca z upravo Hearstovih listov

Chicago, 17. dec. — Prva konferenca glede končanja stavke pri dveh tujakajnih Hearstovih listih se je večeraj vršla v uradu državnega delavskega departamenta na 205 W. Wacker Drive. Udeležili so se je reprezentantje unije časnikarjev in Hearstovih listov. Voditelji stavkarjev so po konferenci izjavili, da so bili informirani, da se hoče uprava pogajati s časnikarji posamezno, ne kolektivno.

Amerika posodila Kitajski 25 milijonov

Washington, D. C., 17. dec. — Eksporno-importna banka, zavod ameriške vlade, je dala kitajski vladi 25 milijonov dolarjev kredita za financiranje izvoza ameriških farmakih in tovarniških produktov na Kitajsko. Ta korak ameriške vlade se v tujakajnih diplomatskih krogih smatra za kľofuto Japonski.

Grška vlada preganja komuniste

Atene, Grška, 17. dec. — Policija je naznanila, da je zadala smrtni udarec komunističnemu gibanju na Grškem z aretacijo 46 komunistov. V navalu na komunistični urad v Atenah je policija zasegla dokumente, letake in tiskarski stroj.

Člani unije časnikarjev piketirajo urad Hearstovih listov v Chicagu.

SIGRID UNDET:

JENNY

ROMAN

Postlovenil Fran Albrecht

"O, hvala bogu, precej preko njih sem že."

"In zato pravite hvala bogu? — Kaj pa šele jaz kot možki — Sam ne vem, vsako leto, ki se takorekoč odkruši od mene, zatone v večnost, ne da bi mi prineslo kaj drugega — razen ponižujočega spoznanja, da nisem potreben svojim soljudem, da me ne štejejo medse." Helge je nenadoma prestrašeno obmolnil. Čutil je, kako mu trepet glas — tudi je imel občutek, kakor da je malo pijan, ko tako govori z damo, ki je še poznal ni. Kljub temu je nadaljeval, boreč se s svojo plahostjo: "Mislim, da je do cela brezupno. Kadar mi je oče pripovedoval o mladini svojega časa — ti so imeli polna usta velikih besed o zlatih iluzijah in podobnih stvarih. Jaz pa za vraga v vseh teh letih nisem imel niti ene iluzije, ki bi bila vredna besede. In leta so prešla — izgubljena — ter se ne dajo več priklicati nazaj."

"Tako ne smete govoriti, kandidat Gram. Niti eno leto našega življenja ni izgubljeno, dokler ni človek tako daleč, da bi videl v samomuru svoj edini izhod. In jaz ne verjamem, da bi se bilo starim iz dobe zlatih iluzij godilo bolje; njih mladostne iluzije so jim zastirale življenje. Mi — večina mladih, kar jih poznam, je pričela brez iluzij — smo bili vrženi v boj za obstoj, malone vsi, še preden smo dobro odrasli. In od vsega početka smo bili pripravljani na najhujše. Nekega dne pa smo uvideli, da bi le utegnili dobiti marsikaj dobrega od življenja. Dogodilo se je to in ono, pri čemer smo si mislili: če prenesem to, boš ključoval, tudi če pojde na nož. Če si na ta način le pravočino nekaj samozvesti, potem ni nobenih iluzij, ki bi nas jih mogli oropati slučajne razmere in soljudje."

"Oh, razmere — ali pa slučaj! Če so močnejše od nas, nam tudi samozvest nič ne pomaga."

"Res," se je zasmejala ona. "Seveda — če zaplove ladjia v morje — se lahko slučajno nameri, da se potopi — napaka v želczju na robu in vse se razleti. Trčanje ... Pa to tukaj ne pride v poštev. In kar se tiče razmer, se moramo poskušati boriti z njimi. Večinoma se naposled le najde kak izhod."

"Potem kakem ste vi zelo optimistični, gospodična Winge?"

"Sem." Pomolčala je malo. "Postala sem to, ko sem polagoma spoznala, koliko ljudje prav za prav lahko preneso, ne da bi izgubili pogum, da bi se še dalje borili — ali pa se izpridili."

"Saj to je tisto — jaz mislim, da se izpridijo. Izpridijo — ali pa postanejo vsaj manjši."

"Ne vsi. In že to, da se nekateri ne dajo izpriditi ali zmanjšati od življenja, zadošča, mislim, da nas napravi optimistične. — Stopiva sem noter," je rekla.

"Tole je pa bolj podobno kakim montmartreskim pivnicam ali čemu takemu, mislim — ali ne?" Helge se je ozrl okrog sebe.

Ob straneh majcenega lokala so se vile ozke, s plišom prevlečene klopi. Majhne mramornate mize so stale tam, na točilniku pa je gorel plamen pod dvema velikima niklajstima samovarjema.

"No, taki lokali so pač povsod enaki," je rekla Jenny. "Ali poznate Pariz?"

"Ne, samo mislil sem ..."

Nenadoma se je zmedel brez vsakega poudarka. Takale umetničica, ki se seveda po mili volji potika po svetu — sicer pa bogve, odkod takale dekleta jemljejo denar. Potem kakem je bilo kakor samoumevno, da je bil človek v Parizu, prav tako kakor da je zvečer sedel v kavarni Dronningen v Kristijaniji. — Take baže ljudem pač ni težko govoriti o samozvesti. — Majhna ljubezenska bolečina v Parizu, ki jo je v Rimu pozabila, to je bilo najbrže najhujše, kar je kdaj izkusila. In zdaj se je čutila tako preklemsko predržno, prešerno in izkušeno, da je menila, da bi lahko prenesla vse življenje. Njena postava prav za prav ni bila lepa, najsi je imela svež obraz in čudovite barve.

Najbolj pa ga je mikalo, kramljati z gospodično Jahrmannovo. Ta je zdaj kar kipele od bddrosti, no, Ahlin in Heggen sta se brez prestanta ukvarjala z njo. Jenny Winge je tačas povživala pečena jajca s suhim kruhom ter pila zraven zavreto mleko.

"To tukaj se mi zde kaj sumljivi ljudje," se

je obrnil k nji Helge. "Vsevprek sami zločinški tipji, bi rekel."

"No, da, vsakovrstni ljudje se dobe tu. Vendar pa ne smete pozabiti, da je Rim moderno vlemesto — da je veliko ljudi, ki ponoči opravljajo svoje delo. In ta lokal je eden tistih maloštevilnih, ki so ob tej nočni uri še odprti. Ali niste lačni? Jaz si bom naročila, zdaj črno kavo."

"Ali ostajate zmerom tako dolgo pokonci?" Helge je pogledal na uro; šlo je na četrto.

"Kaj še," se je zasmejala. "Samo sem pa tja — ogledamo si solnčni vzhod, nato pa gremo skupaj zajtrkovat. Nocoj je gospodična Jahrmannova ta, ki noče domov."

Helge je sam komaj vedel, zakaj je obsedel. Pili so nekaj višnjevozelan liker, od katerega je bil ves vtroglav, med tem ko so se drugi smejali in kramljali. Krog njega so švigala imena ljudi in krajev, ki jih ni poznal.

"Ne, veste kaj, Douglas s svojimi moralnimi pridigami, le nikar mi ne prihajajte z njimi! Vedeti morate namreč, da smo bili nekega jutra sami zgoraj v dvorani za akte, on in tisti Finac, saj se spominjate, Lindberg, in jaz. Mi dva sva šla pit kavo, — bilo je junija meseca. Ko sva se vrnila, je sedel Douglas tam in objemal tisto dekle ... No, napravila sva se, ko da ni bilo nič. Ampak od tistih dob me ni nikdar več povabil na čaj."

"Strela božja!" je rekla Jenny, "kaj je bilo to tako nevarno?"

"Sredi pomladi — v Parizu," se je zasmel Heggen. "Povem ti, Cesca — Norman Douglas je bil vri fant — česa drugega ne smeš trditi. In kako več — pokazal mi je nekaj čudovitih stvari z utrd tam zunaj."

"Res — in ali se spominjaš njegove slike Pere Lachaisea — z vijoličnimi bisernimi vencji spodaj na levi?" je rekla Jenny.

"Gotovo — to je bilo preklemsko delo — in pa njegovo dekletce ob klavirju!"

"Ah, a predstavljate si vendar, ta ostudni model," je rekla gospodična Jahrmannova. "Vrh vsega je bila to še ona starikava, svetlolasa debeluška. In pri vsem tem se je delal še tako čednostnega."

"Saj je tudi bil," je rekel Heggen.

"Phe. In jaz sem bila že na tem, da bi se samo iz tega razloga zaljubila vanj."

"Oho, to pa seveda pošteno spremeni vso stvar."

"Da, večkrat me je prosil za roko," je rekla Franciška zamišljeno. "In jaz sem se prav za prav že odločila, da mu rečem da. Tako pa je bila seveda sreča, da nisem storila tega."

"Če bi mi rekla da," je dejal Heggen, "ga ne bi nikoli našla v objemu z modelom."

Obraz Franciške Jahrmannove se je na mah ves spremenil. Bliskovit drget ji je trenil preko mehkih črt. Nato se je zasmejala:

"Oh — vsi skupaj ste enaki — nikomur izmed vas ne verjamem ničesar, pa basta. Per bacco."

"Tega ne smete misliti, Francesca." Ahlin je za trenutek dvignil glavo, ki si jo je z roko podpiral.

Ona se je spet zasmejala.

"Ah, rada bi še likerja, gospoda."

Proti jutru je stopal Helge ob Jennyni strani po temnih, izumrtih ulicah. Enkrat je družba pred njima obstala. Dva napol dorasla dečka sta čepela na kamenitih stopnicah. Franciška in Jenny sta spregovorili s fantičema in jima dali denarja.

"Beračita?" je vprašal Helge.

"Ne vem — večji je rekel, da raznaša časopise."

"Ti beračita tu doli so prav za prav pač sami sleparji!"

"Ne vem — nekateri morda, nemara večina. A mnogo jih spi po cestah — celo v najhujši zimi. Veliko jih je to pohabljenih."

"Videl sem to v Florenci. Ali se vam ne zdi, da je prava sramota, da smejo ljudje s tako nagnusnimi ranami ali tako strahotno pokvečeni hoditi okrog in beračiti? Javna pomoč bi se res morala zavzeti za te siromake."

"Ne vem. Tako je pač tu doli. Nam tujcem ne gre soditi o tem. Nemara jim gre bolje tako — morda na ta način več zaslužijo."

(Dalje prihodnjaj.)

več, toda avstrijska vojna oblast je smatrala, da sta zato vkljub temu dovolj dva rezervista, ki sta gnala čredo a starimi avstro-ogrskimi puškami, na katerih je bil nasajen dolgi, izpredpreteklih, boljših časov Avstrije preostali bajonet. Iz previdnosti, če bi morda le še v teh izstradanih truplih ruskih ujetnikov ostalo kaj življenjske sile za beg, so jim pa porezali vse gumbje pri hlačah. Tako je moral ujetnik, ki najbrže že meseca ni bil sit, v mrzem zimskem dnevu držati z rokami hlače, ker bi ga sicer, ako bi jih izgubil, v zimskem dnevu, na mokri cesti, polni snežne brozge, še bolj zeblo, kot ga je že v oguljenih in preluknjanih mundurah.

Ob izbruhu vojne napihnjeno sovraštvo meščanov do Rusov je že davno izplahnelo in tako jim je bila čreda modernih sužnjev bolj ogledalo obtožene vesti, kakor pa ponižanje za ujetnike. Ljudje so obstajali na cesti nemi in majali z glavami. Bilo jih je sram. Tako grdo vendar človek še z živino ne ravna, ne pa s človekom, z ljudmi, ki pravtako čutijo in pravtako težko prenašajo krivico, ponižanje in glad, nezakriviljeno bedo.

7.

Kako sem obrnil Avstrijo za uprežen voz

Vojška je privlekla med naše ljudstvo marsikatero novo tujo besedo, ki je prej niso poznali. Kmalu pa so ljudje posebno dobro razumeli in obenem najbolj sovražili besedo "revizija". Do najvišje kočje na Pohorju, v vsako še tako nedostopno in temno "grapo" Slovenskih goric so prodrli avstrijski komisariji, ki so revizirali vse, kar je zemlja pridelovala. V tistih časih so šele prinesli v te kraje tudi novo rastlino, ki nam sedaj tako lepo oznanja: pomlad, ko razcvete prva na razrahljanih njivah: riba s svojim rumenim cvetom; daje mastno olje, ki ima sicer neprijeten okus, a v vojni smo se ga kmalu privadili in s slastjo uživali solato z ribovim oljem, ker so mast revizirali za armado, ki pa je tiste masti malo užila.

Če so ljudje vedeli, da se bliža revizicijska komisija, so odnesli živeč, mast in žito v gozdove in tam zakopali, kakor svojčas, ko so Turki hodili v naše kraje. Mnogo ljudske hrane se je na ta način pokvarilo. Marsikatera revizicijska pa je končala tudi pred kazenskim sodiščem, ker so ljudje branili svoj živeč tudi s plankami in noži, ko so že itak trpeli pomanjkanje.

Kmalu je prišla na vrsto živina, najprej telice in mladi junčki, potem krave in končno celo vprežna živina, voli in konji. To je bilo najhujše. Kdo bo oral, če nam vzamejo še zadnje vole in konje?

Vročega poletnega dne 1916 mi je sporočila mati na sodišče, da morajo oddati za armado voz z vpreženimi konji. Določena dne, bila je sredo, so morali pripeljati kmetje tako vprežene vozove v Maribor na Slomkov trg. Moral sem čakati voznika pred gostilno "Pri grozdu". Pripeljal je brat Franček v vojaški suknji, ker je ravno prišel na dopust z ruske fronte in sporočil materino naročilo, da naj pač skušam rešiti voz s konji. Obenem mi je izročil vajeti, češ, da ga je sram v uniformi voziti skozi mesto. Preden sem mu mogel odgovoriti, je že tudi izginil, pa sem stal neprostoovoljni avstrijski pravni praktikant okroglega sodišča aredi očete z vajeti v roki.

Kaj sem hotel, napovedano uro smo že itak zamudili, naj še pustim konje z vozom na cesti? Celo pešico paragrafov in kazni bi imela mati naenkrat na glavi. Torej sem pognal konje, toda tedaj sem šele opazil, zakaj se je brat upravičeno sramoval te "fure", prav nič radi uniforme. Doma so namreč pobrali v uti vse invalidne dele voza in iz njih sestavili prav res nedostojno vozilo za avstro-ogrsko armado.

Kolesa so se ribala sem in tja, škripala, ročice niso bile vredne svojega imena, a še huje je bilo s konji. Bolj ciganske opreme nisem videl nikdar prej in ne pozneje. Že moja vajeti so bile zvezane iz samih koščkov, "fuk-

Prizor iz generalne stavke v Marsellesu, Francija, katero je premier Daladier potlačil z oboroženo silo.

sa" je bila na eno oko slepa, visoka in suha, ki je čofotala s svojimi trudnimi koraki vsaj meter naprej pred svojo drobno tovarišico, ki je imela vprego iz takih kratkih kosov sestavljeno, da tudi z najboljšo voljo ni mogla dohajati "fukse."

Pa takrat se slovenski časopisi še niso toliko zanimali za mojo malenkost in sem valed tega lahko prifrulal do stolne cerkve. Prevažal sem darove slovenske kmetije za avstrijskega cesarja "incognito."

Pri stolni cerkvi sem ves prepoten in rdeč od zadrege takoj pregledal situacijo. Na eni strani trga so bili še nepregledani vozovi in mrhe, na drugi strani so bili že izločenci. Zavozil sem torej pred škofijo in se javil županu, da smo dopotovali in me je vpisal. In potem sem z očmi manevriral krog stroge vojaške komisije, ki so jo spremljali župani. Vozniki so vozili sem in tja, prihajali in odhajali, pa sem po dobri uri počitka zopet nategnil "fukso" in smo se premaknili na vzhodno stran stolne cerkve, ko se je že bližala komisija. Konjev ni bilo treba nič dosti zavezovati in so pač bile dobro vzgojene naše kobile in sem javil gospodu županu, da je komisija že pregledala kobile in rekla, da jih ne rabi. Naj me torej prečrta in sem dobil dovoljenje, da smem odpeljati. Zmagoslavno smo se zibali po Stolni ulici čez Glavni trg nazaj proti "Grozdu", kjer sem mrhe izročil bratu.

Ko sem prihodnjo nedeljo prišel z nahrbtnikom zopet domov, mi je mati izkazala popolno priznanje, da sem tako imenitno fural po Mariboru in mi je nabasala poln nahrbtnik koruzne moke in kruha, pa še masti. Saj po to smo hodili takrat ob nedeljah v celih procesijah na deželo in najbolj gosposke dame se niso prav nič sramovale nositi nabasane nahrbtnike.

Prvo leto svetovne vojne sem prebil še na univerzi v Pragi, ker mi je rekla avstrijska naborna komisija pred maturo, da sem za njo "untauglich" in me tako ob mobilizaciji niso pobrali. Nato sem vsled vojne hrane še bolj oslabil in tisti "untauglich" se me je držal zvesto tudi pri vedno pogostejših vojnih naborih. Kot pravnega pripravnika so me leta 1916 klicali že sedmič k naboru, ko so že devali zadnje ostanke avstrijske rezervne armade na rešeto. Prav dobro imam v spominu vse te svoje sojunake, ki smo stali v dolgi vrsti pušobne sobe mariborskega semenišča in čakali končne odločbe uniformiranih zdravnikov in višjih oficirskih šarž. Bili smo res "pogled za bogove." Samo kdor je pri tem mislil na bodoče vojske na frontah, je moral v hipu obupati nad zmago Avstro-ogrsko. Zadnji Mohikanci.

Če me je takrat srečal znaec, in je bil kolikor toliko rahločuten, mi ni gledal v obraz, ampak "mimo". Včasih je le komu ušlo, pa me je začel tolažiti, češ, saj ni tako hudo, bo še boljše. Če me je zopet srečal čez par tednov, sem mu bral prav jasno v očeh začudenje, kako da še vedno zemljo tlačim, ko pa je on v svojih mislih že davno napravil križ nad mojo življenjsko silo. Na ličih sem imel takšne vrtnine, da bi lahko služile za kako skromnejšo shrambo. Ko smo se pri naboru tako-le gledali eden drugega, nagi kandidati za nove soške ofenzive, smo si prav lah-

ko preštevali rebra in se do kosti temeljito preštudirali brez rentgena.

Kljub temu so padle sodbe "tauglich" s polnim zaupanjem v življenjsko moč ostankov človeštva. Mene so si vendarle še nekega časa ogledovali, skomigali z rameni, posebno zdravnik, toda armada je zahtevala čim večjo liferacijo živega materiala. Zdravnik si je pa mislil "umijem si roke" in me je poslal k "superarbitraciji".

Tam je bila zadnja in končna instanca. Vodil jo je zdravnik dr. Morpurgo iz Gorice v poslopju moškega učiteljskega. Slišal sem pa že, da je mož vester in dober zdravnik. Vendar mi je bilo na potu k tej superarbitraciji precej tesno. V pisarni "Oberstabsartza" ali kakor se je imenoval najmočnejši takratni zdravnik v Mariboru, sem našel znanca z naših zborovanih narodnoradikalnega dijaštva Milosa Stiblerja, sedanjega predsednika Nabavljalnih združenj državnih uslužbencev v Beogradu, domačina iz Dravske doline.

Milosa Stiblerja sem spoznal pred vojno na prav originalen način, ki je tudi vreden, da ga zapišem v spomin duševne orientacije predvojne slovenske dijak. Menda sem šel ob koncu pete ali šeste gimnazije s culo v roki na počitnice po praški cesti proti Sv. Jakubu, ko pripelje za menoj mariborski izvošček mladega gospoda. Ta me u-stavi in začne spraševati, odkod in kam in kje sem dobil znak "mačice" na suknji, ki smo jo takrat nosili slovenski svobodomisleci. Bil je Miloš Stibler, ki je začel s službo revizorja in se je tedaj peljal v St. Lenart na revizijo. — Vzel me je na voz, kar se mi je seveda kot mladem študentu tako dopadlo, da se tega še sedaj po tridesetih letih prijetno spominjam.

Ko me je torej pri končnem

nadpregledu za avstrijsko armado sprejel v pisarni dr. Morpurgo Miloš Stibler s svojimi še vedno mehкими očmi, mi je kar odleglo. Zdravniku sem hitro našteval bolezni, ki sem jih nosil dotlej uspešno skozi naborne komisije. Dr. Morpurgo me je pretipal in nato začel diktirati svojemu zapisnikarju Milosu Stiblerju, kaj vse je našel pri meni. Toda Miloš je znal že na pamet podobne "Befunde" in je rekel zdravniku, "že vem, že vem." Zdravnik je še natrosil par latinskih besed, ki jih je Miloš Stibler stenografiral, a potem je moral iz vsega tega diktata sam prepisati vse moje bolezni.

Takih pacientov je bila seveda vsak dan polna soba, tudi za menoj jih je stala krepka procesija in tako si zdravnik ni mogel zapomniti, kaj vse je za posamezne bodoče vojske napovedal. Miloš mi je torej lahko napisal kar vse najhujše napake in bolezni, kolikor se jih je tekom svojega zvestega službovanja v Avstriji naučil pri zdravniku in jaz sem dobil čez nekaj dni odlok, da sem za vse večne čase popolnoma neuporaben za za vsako pomoč Avstro-Ogrski, "gänzlich untauglich." Tako sem ostal celo svetovno vojno civilist.

(Dalje prihodnjaj.)

Agitirajte za Prosveto!

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in prijete eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine in eni naročnik. List Prosveta stane na vse enoto, za član pa počinje \$0.90 na eno leto naročnina. Ker pa člani še plačajo pri anketah \$1.50 za tednik, se jim to prijete za naročnik. Torej sodaj ni vroča, reči, da je list predrag za člana S.N.P.J. List Prosveta je vala lastna in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Cena lista Prosveta je:

1 tednik in	4.50	Za Člone in Chicago je	\$7.50
2 tednika in	2.50	1 tednik in	6.00
3 tednika in	2.40	2 tednika in	5.10
4 tednika in	1.30	3 tednika in	3.90
5 tednikov in	nič	4 tednika in	3.70
Za Zdrž. države in Kanada \$0.90		5 tednikov in	1.50
Za Evrope je	\$0.90		

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vrsto denarja ali Money Order v plaču in si naročite Prosveto, list, ki je vala lastna.

Pojasnimo: — Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član S.N.P.J., ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član in dotična družina, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to tako naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vrsto lista Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo snizati datum za to vrsto naročnika.

PROSVETA, S.N.P.J., 2657 So. Lawrence Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vrsto \$.....

1) Ime	Čl. družina \$.....
Naslov	
Ustavite tednik in ga priložite k moji naročnini od sledenih članov moje družine:	
2)	Čl. družina \$.....
3)	Čl. družina \$.....
4)	Čl. družina \$.....
5)	Čl. družina \$.....
Mesto	Država
Nov naročnik	Star naročnik

Dr. Avg. Reisman:

Iz spominov na avstrijska sodišča

(Nadaljevanje.)

Za prodajalno mizo se je sukala dobrodružna ženska, drobna, že osivela in z upognjenim hrbtom, koščeni belih rok. Bržčas je vse življenje hodila v tej pekarni za prodajalno mizo, rezala kruh in prodajala žemlje, ko je še bila tudi za siromake bela moka. Takšne so bile slovenske matere, dobrih oči, polnih nežnosti, ki so naenkrat pomignile Bosancu. Komaj slišno

je pridrsal k mizi, jo s hrbtom zastril tujim očem, da ne bi videle, česar niso smele videti, že je skril pod ohlapno suknjo celi hleb. Toda še je stal in še so brez besede prosile njegove oči. — Dobra Mici je pogledala na drugo stran srečnejših, ki so imeli v roki zelene karte; nihče ni gledal tja v kot. Z bliskovito naglico je smuknil še en hlebec v široki žep vojakove suknje. Samo dete zna pogledati tako lepo in čisto, kot so objele vojakove ugašle oči dobro Mici, ki je ušla v tem trenutku tudi moj zasolzen pogled. Tiho, kakor duh, še breztelesno bitje, je oddrsel droben vojaček, brez zelene karte in brez denarja. V

temni stranski ulici sem ga dohitel, ko je plah trgjal izpod suknje košček za košček in hlatal svezki, s toliko čisto ljubezno darovani kruh nepoznane dobre Mici.

Ruski ujetniki

Nekaj dni pozneje sem srečal na Koroški cesti četo ruskih ujetnikov, ki se mi po svoji bedi ni nič manje zasmilila. Sami visoki možje, širokih ramen, ki so morali biti še nedavno orjaki, prekomerne sile. Toda od tega prejšnjega življenja, podobne zdravja in moči, so ostali le še skeletni, na katerih je visela koža, zaraščeni, neobriti obrazi. Bilo jih je morda 100, morda